

000121-3

Naším úmyslem je pokusit se o jakýsi fiktivní návrat k atmosféře filosofování docela v jeho prvních počátcích a odpovědět na otázku nejstarších filosofů po ARCHÉ tím, že za ARCHÉ vyhlásíme Pravdu. To je ovšem pro ony staré Řeky nemožné, neboť Pravda není pro ně ničím leč pouhou neskrytostí neskrytého. ARCHÉ by pro ně mohla být v nejlepším případě oním neskrytým, ale nikdy samou neskrytostí (onoho neskrytého). Jsme proto nuceni najít kořeny jiného chápání Pravdy, a ty představuje pro evropskou praminulost tradice hebrejská. Že jde o „návrat“ pouze fiktivní, vyplývá již z toho, že nejde o návrat k ničemu z toho, co se nejstarší řečtí myslitelé pokusili konstruovat, modelovat jako ARCHÉ – tedy k žádnému „živlu“. Snad jen s jedinou výjimkou, totiž o návrat k Anaximandrově myšlence neurčitého či neomezeného, která by ovšem musila být náležitě reinterpretována. V jistém smyslu lze totiž mít za to, že to, co není nijak omezeno (ani vymezeno), vlastně není, tj. není „jsoucí“. Pak je vskutku možno se tázat, jaký je vztah onoho neomezeného a nevymezeného ke všemu jsoucímu (a tím nutně omezenému). Jestliže ono nejsoucí (protože neomezené) nutně předchází každému vzniku zrodem, nemůže být pochopeno jako příčina (neboť příčina musí být jsoucí). To, co vskutku předchází každému zrodu, je nezrozenost – a nezrozenost nemůže být chápána jako cosi jsoucího, nýbrž naopak nejsoucího, tj. nikoli jako cosi již byvšího, minulého, nýbrž naopak jako cosi ještě nenastalého, k zrození se teprve připravujícího. Chceme-li tedy myslit APEIRON do všech důsledků, musíme je pochopit ne jako cosi daného, nýbrž právě naopak nedaného; a ne-danost znamená především budoucnost. Právě budoucnost je říší nezrozeného a tím ještě nikterak neomezeného a nevymezeného. Pokud bychom mohli Anaximandrovo APEIRON interpretovat v tomto smyslu, pak bychom právem mohli mluvit o „návratu“. Byl by to však návrat k něčemu nevyužitému, co se neprosadilo, nač se zapomnělo (pokud by vůbec bylo o nějakém návratu možno mluvit). Je to tedy v nejlepším případě návrat „jinam“, k něčemu „jinému“ – je to návrat k nějakému rozcestí, které bylo opominuto, přehlédnuto, dokonce k rozcestí, které tam ve skutečnosti ani vlastně nebylo, ale jen mohlo být – možná šlo o cestu ještě naprosto nevyšlapanou, vyznačenou takřka neznatelně a přehlédnutelně jedinou šlápějí, jediným nakročením ... A právě proto je tak důležité, že v oné druhé kulturní tradici byla cesta tímto směrem nejen nakročena a našlápnuta, nýbrž sledována a prošlapávána delší dobu, a že se v rámci jedné tradice stala dokonce významným přínosem pro ty momenty evropského myšlení, které nelze z řeckých počátků odvodit, ba které sám řecký způsob myšlení (ten převládající) jaksi problematizují a postupně nebourávají.

(Praha, 000121-3.)